

Ummæli:

Kvøða til fedrarnar ella fedranna tala til tey ungu

Hans Jacob Debes, dr. phil., ummælir bókina „Úr Gjáar søgu. Barnaminni 2“ eftir Petur Jacob Sigvardsen. Forlagið Búgvín

Hans Jacob Debes, dr. phil. ummælir

Her upp undir jól er komið út annað bind av stórverkinum hjá Petur Jacob Sigvardsen. Hitt fyrra bindið kom í fjør um hesa tíð. Eg skrivaði tá nøkur orð um ta bókina, og eg eri so framligur at loyva mær at siga, hvat ið eg haldi um hesa seinnu.

Tað er ikki lótuverk at seta seg við so stórari bók, har sum hvørt orð má lesast við spekt, og ikki minni at gera eina samanfataða meting av einum so stórum verki. Tí hóast stóra vídd røkkur henda bók inn í hvønn krók í føroyskum bygðarlívi, soleiðis sum ein uppvalsandi drongur sá og fataði hetta lív í einum tíðarskeiði, sum hevði sínar røtur aftur í eldri tíð; men samstundis í einum tíðarskeiði, tá ið so mangt tók at

broystast, og tá ið leiðin varð lögð inn í eitt nýtt samfelag. Tí Petur Jacob byrjar endurminningar sínar, t.v.s. endurminningar frá barnaárunum (og ikki frá øllum lívinum) nakað fyrri, at annar heimsbardagi brast á; men til ber at siga, at høgudsspennið liggur í stríðsárunum. Tað var eitt tíðarskeið, sum kom hvørjum menniskja í Føroyum við. Ikki minst viðkvæmar barnasálir mundu kenna hesar umstøður, tá ið alt lív var óvist, og lítið mundi vera fast.

Tríggir heimar

Í hinari greinini nevndi eg hollenska søgumannin Jan Huizinga, sum hevur skrivað eina bók, „Homo ludens“, um, at upprunin til alla mentan var spæl barnanna. Spæl barnanna er ein eftirgerð av lívinum hjá teimum vaksnu. Soleiðis verður mentan borin longur fram á vegin.

Hesar báðar stóru og virðismiklu bækur hjá Petur Jacob byggja báðar upp undir týðningin og virðið í tulk-

Vinstrumegin standa húsini hjá Jóan Jákupi Olsen. Á trappuni har var avreiðingarplassið í bygðini. Smádreingirnir á brúnni eru frá vinstri: Dánjal, Steinn og Asfinn

ingini hjá Jan Huizinga. Í hvørjum samfelagi vóru tveir heimar: Ein harður og veruligur og so sama mentan sum eftirgerð, sum spæl. Og tó: Ein trijða dimensjón var hin ósjónligi heimur, sum øll trúðu uppá, men

sum eingin sá. Hann var tó ikki minni veruligur fyri tað.

Allar hesar tríggjar heimar hevur Petur Jacob fingið við í eina ótrúliga væl skrivaða kulturella „tríeigheit“ (ella „hina heilagu trining“), sum tríeigheitin eitur í føroyskari lögmanstróðu frá 1300árunum. Og slíkt verk er ikki lítið verk.

Ein og hvør føroysk bygð hevur altíð verið ein bygð fyri seg. Menniskjan lagaði seg sum frægast eftir givnum umstøðum, sum lítið kundi gerast við. Hetta gav hvørjari bygð sín dám. Gamli Darwin hevur ikki livað til fánýtis. Ein hysterisk og ikki serliga væl grundað „kommunusamanning“, at gera Føroyar til eitt valdømi fer uttan iva at gera minni tann „pluralitet“, sum júst liggur í nógvum mentanarliga sjálvsøðugum eindum, har hvør bygð er nakað fyri seg.

Men kortini liggur sum mentanarsøguligt perspektiv, og sum nationaltsøguligt perspektiv, at søgan hjá einari føroyskari bygð er søgan hjá øllum bygðum.

Musikkmenn kundu kanska havt kallað hetta eitt tjóðskaparligt tema við variatiónum.

Og variatiónirnar eru so nógvur í verkinum, at tær fáa illa verið fleiri. Tað er tí helst klókt at lesa yvirskriftir og undirskriftir fyrst. Og síðan aftasta textkapittul um tókkina til fedrarnar. Hon er einki minni enn ein national útgangsbøn.

Poetisk og musikalsk skrivning

Petur Jacob hevur, sum øll, ið kenna hann, vita, eina poetiska æðr. Hann hevur eisini eina musikalska, og sovorðnar æðrar munnu hoyra nakað saman til tess at skapa eina æstetiska heild í einum stórum bókmentaverki. Einki kemur úr ongum, og einki kemur uttan grund dettandi niður úr luftini.

Har eysturi hjá Lisabeth og Karl Jacob stóð (og stendur enn) eitt fint og stórt orgul. Tað hevði Karl Jacob keypt í Aberdeen í krígsins vandatíðum, so sum rithöundurin greiðir frá. Tað var so stórt, at tað fekt ikki niður í lastina á Fuglafjarðarsluppini „Fame“, men mátti standa á dekkinum. Um ikki annað kundu skipsmenninir halda andakt á dekkinum við orgultónum. Tað má hava verið onkur musikalskur fuglfirðingur, sum hevur spælt. Faðirbróðirin Jóannes á Fløtti fatlaði henda stóra lut og bar hann niðan úr Fjørø. Tað skuldi

sterkt bak til hjá einum manni.

Eg hugsi mær, at hesin vinsæli maður bar bókstaviliga musikalitetin ella möguleikan fyri at kalla hann fram, inn í húsini Yviri á Bø.

Hetta musiska element ið er ikki tikið fram í hesum ummæli sum nakað, ið hekk leyst, men mest sum bakgrund fyri tí málsliga musikalitetinum í hesum bókum, sum Petur Jacob hevur skrivað.

Innihald

Og hvat stendur so í hesi bók? Kapitlini eru nógv, bæði sum høvudskapittul og undirevni, so sum nevnt var omanfyri. Ögjörlikt er í viðfangi sum hesum at viðgera tey øll, enn minni teir úrvaldu partarnar, til lýtar. Ein ummælari hevur tó ta skyldu at greiða áhugaðum so nøkulunda frá, hvat ið stendur í bókini og so at hava nakrar metingar um tað.

Ikki tí tað hevur verið nógvur dramatikkur í lívinum hjá dreingjum og gentum í Føroyum í teimum døgum, sum á mangan hátt var eitt tíðarharvar.

Tað var einki keðiligt lív at vaksa upp við Gjógv. Tað dugir hævundurin at skriva saman til eina fast skipaða heild, eins í teirri fyrru bókini logiskt samanhangandi og í vøkrum og rólugum stíli, tó ikki uttan stillføra ironi við einum yvir ella undirtóna av takksemi móti

Sofus Debes (tv) og Svend Poulsen - Svend á Grundini, telefonmaður